

سومین کنفرانس بین المللی علوم جغرافیایی (ICGS2016)
 The 3rd International Conference on
 Geographical Sciences (ICGS2016)
 (موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی ۱۳ آبان ماه ۱۳۹۵)

شماره: ۱۹ - ۲۶۲۷-۹۵/۲۵
 تاریخ: ۱۳/۰۸/۱۳۹۵

حامیان علمی

گواهینامه پذیرش مقاله

پژوهشگر/پژوهشگران محترم:

هما با تقوا سرانی، طاهره صادقلو*، خدیجه بوذرجمهری، محسن نوعانی

با نظر هیات محترم داوران مقاله شما تحت عنوان:

بررسی اثر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی مطالعه موردی: دهستان شاندیز، شهرستان بینالود

در سومین کنفرانس بین المللی علوم جغرافیایی (ICGS2016) که در تاریخ ۱۳ آبان ماه ۱۳۹۵ توسط موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی با همکاری و مشارکت گسترده دانشگاه های داخلی و خارجی و انجمن های تخصصی برگزار گردید، به صورت شفاهی (سخنرانی) مورد پذیرش قرار گرفته و در مجموعه مقالات این کنفرانس به چاپ رسیده است.

امید است همواره با خلق پژوهش های ارزشمند خود در مسیر اعتلای ایران عزیز موفق و موید باشید.

مدیر سیدماهوری

دیر کنفرانس

دکتر سیدماهور تاشی

رئیس کنفرانس

بررسی اثر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی - فضایی اجتماعات روستایی

مطالعه موردی: دهستان شاندیز، شهرستان بینالود

هما با تقوا^۱، طاهره صادقلو^۲، خدیجه بوذرجمهری^۳، محسن نوغانی^۴

^۱دانشگاه فردوسی مشهد، hm.bataghva@gmail.com

^۲دانشگاه فردوسی مشهد، tsadeghloo@um.ac.ir (نویسنده مسئول)

^۳دانشگاه فردوسی مشهد، azar@um.ac.ir

^۴دانشگاه فردوسی مشهد، noghani@um.ac.ir

چکیده

دنیای امروز در تسخیر فناوری اطلاعات و ارتباطات است این فناوری آنچنان بشر را از فاصله های دور و کران تا کران به هم نزدیک نموده که گویی در کنار هم نشسته و با هم زندگی می کنند. این فناوری ها با دستکاری در زمان و فضا دنیایی پدید آورده که بسیار کوچک و فشرده است بر این اساس تحقیق حاضر به بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی جامعه روستایی می پردازد. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و روش انجام تحقیق توصیفی- تحلیلی است که در ۱۲ روستای دهستان شاندیز شهرستان بینالود انجام شده است. حجم نمونه مورد بررسی با استفاده از فرمول کوکران ۲۸۱ نفر سرپرست خانوار تعیین شد. اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه با استفاده از روش های تجزیه و تحلیل آماری در دو نرم افزار SPSS و GIS مورد بررسی قرار گرفت. یافته ها نشان می دهد که در روستاهای مورد بررسی بیشترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی مربوط به روستای دهنو و کمترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی هم مربوط به روستای فرح آباد می باشد. همچنین بیشترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات مربوط به روستای شمعلی و کمترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات هم مربوط به روستای فیانی می باشد و در بین شاخص های دو متغیر هویت مکانی- فضایی و فناوری اطلاعات افراد نمونه در شاخص اینترنت میزانی در حد کم تا خیلی کم شناخت دارند. در عین حال فناوری اطلاعات هم موجب تغییر هویت مکانی- فضایی در روستاهای مورد مطالعه گردیده است.

واژه های کلیدی:

فناوری اطلاعات و ارتباطات، هویت مکانی- فضایی، اجتماعات روستایی، روستا، دهستان شاندیز

مقدمه

دنیای امروز در تسخیر فناوری اطلاعات و ارتباطات است. این فناوری آنچنان بشر را از فاصله های دور و کران تا کران به هم نزدیک نموده که گویی در کنار هم نشسته و با هم زندگی می کنند (صبری، ۱۳۸۲):

۸). این فناوری ها با دستکاری در زمان و فضا دنیایی پدید آورده که بسیار کوچک و فشرده است. این دنیا، دیجیتال و مجازی است و در ابزارهایی با ابعاد چند سانتی متر (مانند گوشی تلفن همراه) یا حداکثر چندین سانتی متر (نمایشگرها یا تلویزیون های دیجیتال) جای می گیرد (گل محمدی، ۱۳۸۶: ۱۶۶). به طوریکه در دهه اخیر فناوری اطلاعات (IT) برای پیشرفت در زمینه الکترونیکی پر طرفدار شده است (Verma, 2012, 2). بر این اساس فناوری اطلاعات و ارتباطات، دانش نوینی است که توانسته است خیلی زود تمامی حصارها، قید و بندها را گسیخته و مرزهای جغرافیایی را از میان بردارد و بر کلیه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی اثر بگذارد. بدون شک عرصه تأثیر گذاری این فناوری تنها به محیط های شهری محدود نمی شود و دامنه آن حتی دوردست ترین مناطق روستایی را نیز در بر می گیرد (صدیایی و هدایتی مقدم، ۱۳۹۱: ۲۳) و درهای جدیدی را برای استفاده روستاها از امکانات نامحدود باز می کند و ارتباطات روستایی را، به گونه ای که تا کنون تصور نشده تغییر می دهد (Malecki, 2003) به نقل از خواجه شاهکویی، ۱۳۹۲: ۱۰۷). تجربیات جهانی نشان می دهد که با برنامه ریزی صحیح، گسترش این فناوری می تواند دسترسی مردم روستایی را به انواع خدمات بهداشتی، آموزشی، دولتی، ایجاد فرصت های شغلی، افزایش سطح آگاهی در زمینه فعالیتهای تولیدی کشاورزی و ترویجی، بازاریابی محصولات زراعی و غیر زراعی و ... بهبود بخشد لذا این فناوری به عنوان یکی از ابزارها و بسترهای توسعه همه جانبه محسوب شده است (رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۵۹). آنچه علی رغم اثرات مثبت فراوان توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات بر نواحی روستایی حائز اهمیت است، اثرات منفی و نامطلوبی است که به همراه برخی مزایا و اثرات مثبت با توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات مرزها را در می نوردد. به طوری که گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات بدون برنامه ریزی و توجه خاص به روستاها و مناطق محروم می تواند اثرات منفی مانند افزایش فاصله شهر و روستا، گسترش مهاجرت از روستا به شهر، از بین رفتن صنایع بومی، از دست دادن بازارهای محلی و ... را به همراه داشته باشد (هدایتی مقدم، ۱۳۸۷: ۱). اما در این میان یکی از مهمترین تأثیرات آن در زمینه تغییرات اجتماعی نظیر تغییر

و تحولات سریع جوامع، دگرگونی مفاهیم مکان، زمان، فضا و منابع فرهنگی، به چالش کشیدن هویت‌های اصیل و سنتی و رواج هویت-های سیال و ناپایدار است (عدلی پور، ۱۳۹۱: ۲۰) که در این بین تغییرات هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی یکی از تغییرات هویت اجتماعات روستایی می باشد که در روستا حائز اهمیت است بر این اساس گسترش روزافزون فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی و دستیابی آسان به شبکه های تلویزیونی، ماهواره ای و اینترنت تمامی افراد را در هر موقعیتی از شبانه روز هدف حجم انبوهی از اطلاعات قرار داده است این فناوری ها با فشرده نمودن زمان و فاصله، دامنه ارتباط انسان ها در یک گستره جهانی وسعت داده و تغییرات اساسی را در نحوه زندگی، آداب و رسوم، ارزش و نگرش ها و به طور کلی هویت افراد به وجود آورده است (حسینی، ۱۳۸۲: ۲). بنابراین سوال اصلی تحقیق بدین گونه مطرح می شود که فناوری اطلاعات به چه میزان بر هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی موثر است؟

پیشینه

تاکنون پژوهش های متعددی در خصوص توزیع جغرافیایی فناوری اطلاعات و ارتباطات و نقش آن در تغییر فضاهای جغرافیایی و تغییر ماهیت فرهنگی و اجتماعی جوامع انجام شده است ولی پژوهشی به طور خاص به تأثیر توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات بر تغییر هویت مکانی- فضایی اجتماعات فضاهای روستایی صورت نگرفته است. در ادامه پژوهش های هر کدام از پژوهشگران که به جنبه خاصی از فناوری اطلاعات و ارتباطات، نکات مثبت و منفی، تأثیر آن بر هویت و تغییر اجتماعی و... بیان شده است که عبارتند از محققانی چون خواجه شاهکویی (۱۳۹۲) با عنوان نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان در روستاهای قرن آباد و اصفهان کلاته، شهرستان گرگان، صیدایی و هدایتی مقدم (۱۳۹۱) با عنوان ارزیابی نقش دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی در ارائه خدمات به نواحی روستایی؛ مطالعه موردی: روستاهای سین، مهرگان، مدیسه و کبوترآباد در استان اصفهان، خواجه نوری و همکاران (۱۳۹۳) با عنوان تأثیر کاربرد اینترنت بر هویت ملی دانشجویان دانشگاه شیراز، کوهی و حسینی (۱۳۹۱) با عنوان رابطه استفاده از رسانه های نوین با ابعاد هویتی، رفیعی کته تلخ (۱۳۸۹) با عنوان تأثیر فضای مجازی بر هویت دینی جوانان روستایی مطالعه موردی: دهستان بالاخر شهرستان تربت، رفیعی کته تلخ (۱۳۸۹) با عنوان تأثیر فضای مجازی بر هویت دینی جوانان روستایی مطالعه موردی: دهستان بالاخر شهرستان تربت حیدریه، سینگ و همکاران ۲ با عنوان نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشاورزی هند: بررسی اجمالی، آرایش و شریفی (۲۰۱۳) نقش فناوری ارتباطات و اطلاعات

در توسعه اجتماعی- فرهنگی مناطق روستایی و نچ و لجون ۴ تأثیر فناوری اطلاعات بر هویت؛ چارچوب دستور کار تحقیق

مبانی نظری

امروزه فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی از عمده ترین معیارهای توسعه و پیشرفت اقتصادی و صنعتی به شمار می آید، به نحوی که بر جنبه های مختلف زندگی، سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی افراد و اجتماعات بشری تأثیر گذاشته است و در این میان روستاها نیز از توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر پذیرفته اند (محمدی و پیرخضریان، ۱۳۹۱: ۱). فناوری اطلاعات و ارتباطات، مجموعه ای از سخت افزار، نرم افزار و فکر است که گردش و بهره برداری از اطلاعات را امکان پذیر می سازد (pajhola, 2002, 12)، و از تعامل سه بخش متمایز رایانه، اطلاعات و ارتباطات (مخابراتی) حاصل شده است (Alexandru, 2006: 2). عقیده بر این است که مراکز فناوری اطلاعات مفهومی جدید در مقوله توسعه روستایی است که به روستاییان کمک می کند تا از طریق به کارگیری اطلاعات و فناوری اطلاعات از راه دور به فرصت های اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و تحصیلی دسترسی پیدا کنند (Suzuki & Shankariah, 1998: 39). فناوریهای نوین اطلاعاتی در دنیای امروز باعث تحولات پیچیده در روابط و مناسبات انسانی شده است و سبب ایجاد شکل جدیدی از الگوهای ارتباطی شده و به مقوله هویت مفهوم جدیدی بخشیده است به طور کلی، کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه روستایی به صورت ویژه ای در جنبه های زیر دسته بندی شده اند:

سیستمی برای حمایت از تصمیم گیری مجریان؛

سیستمی برای توسعه خدمات رسانی به شهروندان؛

سیستمی برای توسعه دسترسی شهروندان به اطلاعات و قادر کردن آن ها در اتصال به شبکه و به اشتراک گذاشتن اطلاعات (Vedakumari, 2005) به نقل از فاضل نیا، ۱۳۹۳: ۶۵) این فناوری ها با ماهیت ویژه خود تأثیرات ویژه ای را در حوزه های مختلف زندگی روستاییان برجای گذاشته است (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۳). به طوریکه در دنیای امروز باعث تحولات پیچیده در روابط و مناسبات انسانی شده است و سبب ایجاد شکل جدیدی از الگوهای ارتباطی شده و به مقوله هویت مفهوم جدیدی بخشیده است.

امروزه هویت، از مهمترین دغدغه های انسان است. شهر و روستا به عنوان فضاهای سکونتگاهی و استقرار انسانها به دنبال آن، به عنوان زیستگاه دائمی و مکان زندگی، توسط انسان تشخیص یافته اند و همواره متأثر از فرهنگ انسانی در حال تحول اند. از نگاه فضایی، بعد اجتماعی، هویت پایه و اساس شکل گیری احساس تعلق مکانی یا هویت مکانی است (با اقتباس از مشکینی و زیاری، ۱۳۹۲: ۵۸۹). هویت مکانی، تابعی از کارکرد فضاها و ساختارهای مکانی است (کاپیانی راد، ۱۳۹۰: ۱). مکان، کانون علم جغرافیا و هویت،

¹ - Identity

² Singh and et al

³ Arayesh And sharifi

فضایی اجتماعات روستایی و شاخص های تحقیق به شرح جدول (۳) می باشد.

جدول ۲: متغیرها و شاخصهای هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی

متغیر	شاخص
	یادمانها و خاطرات، ذهنیت
تعلق	رضایت مکانی
مکانی	حس امنیت مکانی
	تمایل به معرفی خود به عنوان روستایی
	منظر روستا
	مبلمان روستایی (صندلی، راهروهای مسقف و ...)
کالبد و معماری	تغییر و ایجاد کاربریهای متنوع و متفاوت (دفاتر پیشخوان، بانک و ...)
	مصالح، شکل ها، رنگ ها و بافت ها، معماری بناها
	محیط مصنوع و خوانایی با محیط بومی (همه‌انگهی محیطی)
کاربری	کاربرهای جدید
اراضی	کاربرهای بومی
	شکل فعالیت کاربریها

منابع: (سیاوش پور وهمکاران، ۱۳۹۳)، (Agostini & cairol, 2013), (Neal, 2009), (زندیه و سامه، ۱۳۸۸)، (امین‌زاده، ۱۳۸۹) جهت عملیاتی سازی مطالعه، دهستان شانندیز، بخش شانندیز شهرستان بینالود به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردید (شکل ۱) جامعه آماری در این پژوهش شامل تمام خانوارهای ساکن روستاهای بالای ۲۰ خانوار دهستان شانندیز، شهرستان بینالود می باشد که ۱۲ روستا به عنوان روستاهای مورد مطالعه مبنای تعیین حجم نمونه و تکمیل پرسشنامه قرار گرفته است. طبق آمار ۱۳۹۰ ۱۲ روستای مورد مطالعه دارای ۳۲۵۸ خانوار می باشند که از طریق فرمول کوکران با خطای ۶ درصد، حجم نمونه ۲۴۷ خانوار به دست آمد. اما بدلیل آنکه در مورد روستاهایی که جمعیت آنها کمتر از ۱۰۰ خانوار بودند، بر اساس فرمول کوکران تعداد نمونه کمتر از ۱۰ نفر بدست آمده و این تعداد نمی تواند بیانگر وضعیت باشد، لذا حداقل لازم یعنی ۱۰ نمونه در نظر گرفته شد و در نتیجه تعداد کل حجم نمونه به ۲۸۱ خانوار افزایش یافت.

تجلی فرهنگ در مکان است. انسان با توجه به مجموعه باورها و اندیشه ها و کنش هایش، منشا معنادهی و هویت سازی برای مکان به شمار می رود (شکوئی، ۱۳۷۶: ۳۰۰). در عین حال؛ مکان، مفهومی درآمیخته با فرآیندهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. (بیگدلی و شریفی، ۱۳۸۷: ۲۴۳). هویت‌های مکانی از سه عامل درهم تنیده تشکیل می شود: ۱- عوامل مشخص طبیعی و نمودهای ظاهری آن ۲- فعالیت‌های مشاهده پذیر و کارکردها ۳- مفاهیم و نمادها (شکوئی، ۱۳۸۶: ۲۷۵). بر این اساس در شکل گیری هویت مکانی دو مرحله وجود دارد: در مرحله نخست، فرد محیط را شناسایی می کند که هویت مکان نامیده می شود. در مرحله دوم فرآیند پیوند روانی با مکان صورت می گیرد و به شکل هویت مکانی مداوم می یابد (فلاح، ۱۳۸۵: ۶۳).

ریچرولاولاواکاس ۵ در مطالعات خود به نقش مهم و اساسی تعلق کالبدی اشاره و از آن به عنوان ریشه داری یاد می نماید که بر این اساس فرد محیط را به همراه عناصر کالبدی آن در شکل دهی معنای تعلق به خاطر می سپارد (جوان فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰: ۳۲). کیفیت‌های کالبدی و عملکردی مکان، به عنوان قرارگاهی برای فعالیت‌ها و داد و ستدهای اجتماعی، درجه ای از وابستگی و تعلق به مکان را تحت تاثیر قرار می دهند (Ujang, 2012: 158). بنابراین مشخصات کالبدی، فعالیت‌ها و معنی، اجزای اصلی هویت مکان را شکل می دهند هویت مکان بخشی از هویت شخصی و بازتابی از وجوه اجتماعی و فرهنگی است (Relph, 1976). به نقل از امین زاده، ۱۳۸۹: ۱۲). عناصر کالبدی محیط علاوه بر برآورده کردن سطحی از نیازهای انسانی در فرآیند فعالیت‌ها، در تعیین هویت فردی و اجتماعی - فرهنگی و شخصی نقشی اساسی ایفا می کند (جوان فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰: ۳۲).

روش‌شناسی و معرفی منطقه مورد مطالعه

روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش‌شناسی توصیفی- تحلیلی است. بخش اصلی داده های مورد استفاده از طریق مطالعات میدانی و با ابزار پرسشنامه و مصاحبه، و بخش دیگر آن مانند چارچوب نظری- مفهومی پژوهش، اسناد و مدارک سرشماری ها از طریق روش کتابخانه ای به دست آمده است.

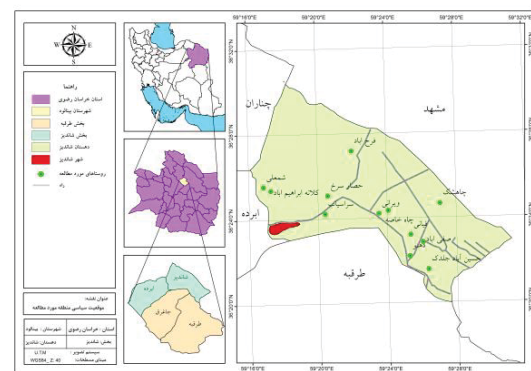
براساس چارچوب نظری، شاخص های مورد بررسی استخراج و براساس آنها شاخص ها مورد شناسایی قرار گرفت. متغیر هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی در ۳ شاخص، تعلق مکانی با ۴ گویه، کالبد و معماری با ۵ گویه و کاربری اراضی با ۳ گویه که در مجموع بعد هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی با ۱۲ شاخص کمی گردید و متغیر مستقل هم در ۴ شاخص اینترنت، ماهواره، تلویزیون و موبایل و ۲۰ گویه کمی و مورد بررسی قرار گرفت و بنابراین با توجه به مطالعات انجام شده در زمینه هویت مکانی-

⁵ - Roger Lowe chAS

جدول ۴: تعداد روستاها و حجم نمونه خانوارها در دهستان شانديز طبق آمار

روستا	خانوار	جمعیت	حجم نمونه	حجم اصلاح شده
چاهشک	۵۰۹	۱۷۹۴	۳۹	۳۹
حسین اباد	۴۰	۱۲۳	۳	۱۰
دهنو	۱۲۸	۴۴۹	۱۰	۱۰
صفي اباد	۳۳	۱۲۳	۳	۱۰
فياني	۲۴	۸۰	۲	۱۰
چاه خاصه	۲۲۴	۸۰۶	۱۷	۱۷
سر اسياب	۴۴۵	۱۵۸۸	۳۴	۳۴
ويراني	۱۱۳۵	۴۰۶۵	۸۶	۸۶
حصار سرخ	۴۵۵	۱۵۷۰	۳۴	۳۴
شمعلي	۲۲	۸۰	۲	۱۰
فرح اباد	۱۰۰	۳۷۸	۸	۱۰
کلانه ابراهيم اباد	۱۴۳	۴۰۴	۱۱	۱۱
جمع	۳۲۵۸	۱۱۴۶۰	۲۴۷	۲۸۱

ماخذ: سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۰

شکل (۱): موقعیت روستاهای مورد مطالعه در شهرستان بینالود و در استان خراسان رضوی

ترسیم: نگارنده بر اساس نقشه پایه استانداری خراسان رضوی، ۱۳۹۵
 پس از تعیین شدن نمونه ها، از طریق ابزار پرسشنامه محقق ساخته بر اساس شاخص های تحقیق، اقدام به جمع آوری داده ها به صورت میدانی گردیده است. قابل ذکر است که برای روایی شاخص ها از دو روش استفاده از پیشینه های مطالعاتی و همچنین پانل تخصصی متشکل از ۲۰ نفر از اساتید دانشگاهی و کارشناسان استفاده گردید. همچنین جهت ارزیابی پایایی داده ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد، نتایج جدول (۵)، نشان از بسیار خوب و رضایت بخش بودن داده ها برای انجام تحقیق می باشد.

جدول ۵: متغیر ها، ابعاد و گویه و میزان آلفای کرونباخ

مهارتها	شاخص	تعداد	آلفای کرونباخ
متغیر مستقل	فناوری اطلاعات	۲۰	۰,۷۸۰
متغیر وابسته	هویت مکانی- فضایی	۱۲	۰,۳۱۲
مجموع		۳۲	۰,۷۴۰

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون، کای دو، رگرسیون خطی ساده) در نرم افزار

SPSS و برای نمایش موقعیت روستاهای مورد مطالعه در دهستان شانديز از نرم افزار GIS استفاده شده است

یافته های توصیفی

از بین ۲۸۱ پاسخگو در روستاهای مورد بررسی ۸۷,۹ درصد از افراد متأهل، ۸,۲ درصد مجرد و ۳,۹ درصد مطلقه و بیوه هستند. ۴۷,۲ درصد پاسخگویان زن و ۵۲,۸ درصد مرد هستند. اغلب افراد روستایی دارای تحصیلات راهنمایی و ابتدایی به ترتیب با ۴۴,۰۰ و ۲۵,۹ درصد بوده اند. و عمده پاسخگویان (۲۸,۴ درصد) در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال قرار دارند، همچنین ۶۲,۴ درصد پاسخگویان آشنایی خیلی کمی با اینترنت دارند.

بررسی شاخص های فناوری اطلاعات و هویت مکانی- فضایی در منطقه مورد مطالعه با استفاده از آزمون کای اسکوتر

در تحقیق حاضر متغیر «فناوری اطلاعات» توسط مولفه های متعدد مرتبط با فناوری اطلاعات با ۴ شاخص و ۲۰ گویه کمی شده است و همچنین متغیر «هویت مکانی- فضایی» توسط مولفه های متعدد مرتبط با هویت مکانی- فضایی با ۳ شاخص و ۱۲ گویه کمی شده است برای بررسی وضعیت این متغیرها در منطقه مورد مطالعه با توجه به تعداد پاسخگویان که ۲۸۱ نفر می باشد از آزمون کای اسکوتر استفاده شده است. قابل ذکر است که با توجه به استفاده از آزمون کای دو برای این متغیر میزان معناداری برای تمام شاخص ها کمتر از ۰,۰۵ محاسبه شد که می توان این را بیان نمود که تمام شاخص های مورد مطالعه معنادار بوده و قابلیت تعمیم را به تمام جامعه دارد که گویای این واقعیت است که بررسی تفاوت میانگین شاخص های تحقیق در منطقه مورد مطالعه با اطمینان ۹۵ درصد تصادفی نیست و واقعی است. بر اساس گویه ای که بیشترین فراوانی را داشته برای تمام شاخص ها - متوسط و متوسط به پایین- می توان این نکته را ذکر کرد که در این متغیرها، میزان شاخص های فناوری اطلاعات و هویت مکانی- فضایی در منطقه مورد مطالعه، نسبت بیشتری از جامعه گویه «متوسط و متوسط به پایین» را انتخاب کرده اند، به حدی که با سایر گویه ها تفاوت معناداری دارد (جدول ۶).

جدول ۶: میانگین شاخص های فناوری اطلاعات و هویت مکانی- فضایی در

منطقه مورد مطالعه (آزمون کای دو)

شاخص	میانگین	میزان معناداری
شاخص تلوزیون	۳,۵۶۷	۰,۰۰۰
شاخص اینترنت	۱,۸۱۲	۰,۰۰۰
شاخص ماهواره	۲,۰۴۴	۰,۰۰۰
شاخص تلفن همراه	۲,۴۸۴	۰,۰۰۰
شاخص تعلق مکانی	۳,۴۹۷	۰,۰۰۰
شاخص کالبدی	۲,۶۱۰	۰,۰۰۰
شاخص کاربری	۲,۹۴۰	۰,۰۰۰
متغیر هویت مکانی- فضایی	۳,۰۶۲	۰,۰۰۰
متغیر فناوری اطلاعات	۲,۴۵۸	۰,۰۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۵

همچنین در جدول (۷) میانگین متغیرهای تحقیق به تفکیک روستا قابل مشاهده است. با توجه به جدول مذکور میانگین متغیر فناوری اطلاعات ۲,۵۰ و میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی ۳,۰۴ می باشد که بیشترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی مربوط به روستاهای دهنو، شمعلی و چاه خاصه است به ترتیب با میانگین (۳,۲۲، ۳,۲۸، ۳,۱۵) و کمترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی هم مربوط به روستاهای فرح آباد، فیانی و کلاته ابراهیم آباد است به ترتیب با میانگین (۲,۷۳، ۲,۷۷ و ۲,۸۱) می باشد. همچنین بیشترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات مربوط به روستاهای شمعلی، دهنو و کلاته ابراهیم آباد است به ترتیب با میانگین (۲,۹۲، ۲,۹۰ و ۲,۷۹) و کمترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات هم مربوط به روستاهای فیانی، فرح آباد و سرآسیاب است به ترتیب با میانگین (۱,۸، ۱,۹۳ و ۲,۳۷) و در بین شاخص های دو متغیر هویت مکانی- فضایی و فناوری اطلاعات افراد نمونه در شاخص اینترنت میزانی در حد کم تا خیلی کم و میانگین ۱,۸۸ شناخت دارند که این میزان مهارت کم، توجه اساسی به این نوع فناوری اطلاعات را می رساند. همچنین افراد نمونه در بین شاخص های تحقیق، شاخص تعلق مکانی را در حد متوسط به بالا دارا می باشند با میانگین ۳,۴۵ که نسبت به سایر شاخص های تحقیق در وضعیت نسبتاً خوبی است.

جدول ۷: میانگین متغیرهای تحقیق به تفکیک روستا

نام روستا	متغیر هویت مکانی- فضایی	متغیر فناوری اطلاعات
چاه خاصه	۳,۱۵۶	۲,۷۴۴
حصار سرخ	۳,۰۲۰	۲,۳۹۴
صفی آباد	۳,۱۴۸	۲,۶۴۵
حسین آباد	۳,۰۰۸	۲,۶۱۴
دهنو	۳,۲۸۷	۲,۹۰۰
ویرانی	۳,۱۱۳	۲,۴۴۹
کلاته ابراهیم آباد	۲,۸۱۹	۲,۷۹۵
سر آسیاب	۳,۱۱۶	۲,۳۷۴
چاهشک	۳,۰۳۸	۲,۴۱۳
فرح آباد	۲,۷۳۳	۱,۹۳۵
فیانی	۲,۷۷۵	۱,۸۰۰
شمعلی	۳,۲۲۵	۲,۹۲۹
میانگین	۳,۰۴	۲,۵۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

بررسی رابطه بین متغیرهای فناوری اطلاعات و هویت مکانی- فضایی

همان‌طور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود متغیر فناوری اطلاعات با آماره پیرسون (۰,۱۲۰)، با متغیر هویت مکانی- فضایی دارای رابطه‌ای مستقیم با شدتی ضعیف می باشد. بدین معنی که با افزایش استفاده و شناخت نسبت به فناوری های اطلاعاتی چون تلویزیون، اینترنت، تلفن همراه و ماهواره، هویت مکانی- فضایی هم تقویت می یابد. همچنین با توجه به میزان معناداری به دست آمده رابطه فناوری اطلاعات با میزان متغیر هویت مکانی- فضایی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد و قابلیت تعمیم به کل جامعه را دارد.

جدول ۸: رابطه بین متغیرهای فردی و مهارت های کارآفرینی

متغیر هویت مکانی- فضایی		
متغیر فناوری اطلاعات	پیرسون	۰,۱۲۰
میزان معناداری		۰,۰۴۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

بررسی اثر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی به منظور بررسی اثر «فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی» از رگرسیون خطی ساده استفاده شده است. در رگرسیون متغیر مستقل، فناوری اطلاعات و متغیر وابسته، هویت مکانی- فضایی می‌باشد. همان‌گونه که در جدول (۹) مشخص است مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰,۱۴ است که حاکی از توانایی متغیر مستقل در تبیین واریانس متغیر وابسته می باشد. یعنی متغیر مستقل ۱۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کند و مابقی این تغییرات که به مجذور کمیت خطا معروف است؛ تحت تأثیر متغیرهای خارج از مدل می‌باشند. همچنین مقدار دوربین واتسون برابر با ۱,۸۳ است که حاکی از مستقل بودن باقیمانده‌ها از هم است.

جدول ۹: مقدار همبستگی، ضریب تعیین تعدیل شده و خطای استاندارد برآورد

مقدار همبستگی	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد دوربین واتسون
۰,۱۲۰	۰,۱۴	۰,۳۶
۰,۱۸۴		

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

همان‌گونه که در جدول (۱۰) مشخص است مقدار رگرسیون برای این مدل برابر است با ۵۳,۰۰ و مقدار باقی‌مانده برابر است با ۳۵,۸۶ و چون مقدار مجذورات باقی‌مانده کوچک‌تر از مجموع مجذورات رگرسیون است، نشان دهنده‌ی، قدرت تبیین بالای مدل در توضیح تغییرات متغیر وابسته است. در این مدل مقدار F برابر است با ۳,۹۱ و میزان معناداری آن هم برابر با ۰,۰۴۹ است که کوچک‌تر از ۰,۰۵ و معنادار است به این معنی که ابعاد متغیر مستقل قادر است به خوبی

تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد؛ بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بر عدم معنی داری مدل رگرسیون با اطمینان ۹۹٪ رد می شود، و فرضیه تحقیق که فناوری اطلاعات موجب تغییر هویت مکانی- فضایی روستاهای مورد مطالعه گردیده است، تأیید می شود. جدول ۱۰: مجموع مربعات، درجه آزادی، میانگین مربعات و سطح معناداری

مجموع مربعات		درجه آزادی		میانگین مربعات		F		سطح معناداری	
رگرسیون	۵۲,۰۰۰	۱	۰,۵۲۰						
باقی مانده	۳۵,۸۶۶	۲۷۰	۰,۱۳۳	۳,۹۱۸	۰,۰۴۹				
مجموع	۸۷,۸۶۶	۲۷۱							

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

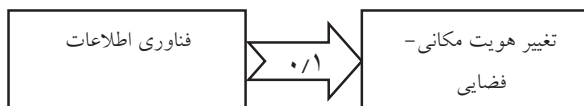
با توجه به آنچه که در جدول (۱۱) نشان داده شده است مقدار بتا در این مدل ۰,۱۲۰ است. بزرگ بودن مقدار بتا نشان دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیشگویی متغیر وابسته می باشد.

$$Y = (۲,۸۹۹) + (۰,۱۲۰) X \text{ (هویت مکانی- فضایی)}$$

جدول ۱۱: ضریب رگرسیون استاندارد نشده و شده، آماره تی و سطح

معناداری رگرسیون		ضریب رگرسیون استاندارد نشده		ضریب رگرسیون استاندارد شده (بتا)		t		sig	
ضریب ثابت	۲,۸۹۹			۳۴,۸	۰,۰۰				
فناوری اطلاعات	۰,۰۶۵	۰,۱۲۰		۱,۹۷	۰,۰۴				

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شکل ۴: اثر گذاری فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی

نتیجه گیری

امروزه فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی از عمده‌ترین معیارهای توسعه و پیشرفت اقتصادی و صنعتی به شمار می آید، به نحوی که بر جنبه‌های مختلف زندگی، سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی افراد و اجتماعات بشری تأثیر گذاشته است و در این میان روستاها نیز از توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر پذیرفته‌اند که در این بین تغییرات هویت مکانی- فضایی اجتماعات روستایی یکی از تغییرات هویت اجتماعات روستایی می باشد که در روستا حائز اهمیت است. بر این اساس گسترش روزافزون فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی و دستیابی آسان به شبکه های تلویزیونی، ماهواره ای و اینترنت تمامی افراد را در هر موقعیتی از شبانه روز هدف حجم انبوهی از اطلاعات قرار داده است بنابراین بر پایه مجموعه نگرش

های موجود در زمینه تأثیر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی، ویژه در مناطق روستایی، این پژوهش سنجش تأثیر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی در دهستان شاندیز را هدف قرار داده است. بدین منظور بر پایه ادبیات پژوهشی موجود در زمینه تأثیر فناوری اطلاعات بر هویت مکانی- فضایی، با تأکید ویژه بر مناطق روستایی، ۳۲ گویه در قالب ۲ متغیر و ۷ شاخص تعلق مکانی، کالبد و معماری، کاربری اراضی، تلویزیون، ماهواره، اینترنت و تلفن همراه در چارچوب تحلیلی و آزمون همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی ساده و کای اسکوئر مورد بررسی قرار گرفت. از نتایج به دست آمده می توان استنباط نمود، بیشترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی مربوط به روستای دهنو با میانگین (۳,۲۸) و کمترین میزان میانگین متغیر هویت مکانی- فضایی هم مربوط به روستای فرح آباد با میانگین (۲,۷۳) می باشد. همچنین بیشترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات مربوط به روستای شمعلی با میانگین (۲,۹۲) و کمترین میزان میانگین متغیر فناوری اطلاعات هم مربوط به روستای فیانی با میانگین (۱,۸) و در بین شاخص های دو متغیر هویت مکانی- فضایی و فناوری اطلاعات افراد نمونه در شاخص اینترنت میزانی در حد کم تا خیلی کم و میانگین ۱,۸۸ شناخت دارند که این میزان مهارت کم، توجه اساسی به این نوع فناوری اطلاعات را می رساند. همچنین بین متغیر فناوری اطلاعات با متغیر هویت مکانی- فضایی دارای رابطه ای مستقیم و شدتی ضعیف است بدین معنی که با افزایش استفاده از فناوری اطلاعات، هویت مکانی- فضایی هم در روستاهای مورد مطالعه افزایش می یابد و با توجه به نتایج رگرسیون فناوری اطلاعات بر افزایش میزان هویت مکانی- فضایی اثر دارد. بر این اساس می توان بیان کرد که، گسترش استفاده از فناوری اطلاعات چون تلویزیون، ماهواره اینترنت و تلفن همراه در منطقه مورد مطالعه بستری مناسب برای تغییر هویت مکانی- فضایی فراهم آورده است در مجموع نتایج پژوهش با مطالعات محققانی چون خواجه نوری و همکاران (۱۳۹۳) همسویی بیشتری دارد با توجه به یافته های تحقیق پیشنهادات زیر را می توان ارائه نمود:

- ترویج فرهنگ درست استفاده از فناوری اطلاعات چون تلویزیون، ماهواره، اینترنت و تلفن همراه در جامعه روستایی خصوصا از سنین کم و نمایان ساختن نتایج منفی حاصل از استفاده نادرست این فناوری ها برای روستاییان.

- ایجاد کلاس های آموزشی برای آموزش روستاییان در زمینه های فناوری اطلاعات

مراجع

- بیگدلی، زاهد، و شریفی، سمیه، (۱۳۸۷). درآمدی بر مفهوم مکان، فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، سال یازدهم، شماره (پیاپی ۴۴)، زمستان.
- جوان فروزنده، علی؛ مطلبی، قاسم (۱۳۹۰). مفهوم حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن. هویت شهر، ۵ (۸)، ۲۷-۳۷.

- هدایتی مقدم، زهرا (۱۳۸۷). ارزیابی نقش دفاتر ICT روستایی در ارائه خدمات به نواحی روستایی، مطالعه موردی: روستاهای سین، مهرگان، مدیسه و کبوترآباد استان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشگاه اصفهان

- مشکینی، ابوالفضل؛ زیاری، کرامت اله و عقیل حیاتی (۱۳۹۴). ارزیابی هویت اجتماعی در محله‌های شهری (مطالعه موردی: محله اوین شهر تهران)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۷، شماره ۴.

- امین زاده، بهناز (۱۳۸۹). ارزیابی زیبایی و هویت مکان. هنر و معماری نشریه هویت شهر، سال ۵، شماره

- Alexandru, Adriana (2006), ICT and It's Impact upon the Globalization and Accessibility of the Education in the Health Domain, online in: WWW.ICL.ro

- Arayesh, B, Sharifi, M, Porsaiad, A (2013) Study of role of Information and Communication Technology (ICT) in rural social-cultural development (A case Study, Ilam, Iran), World of Sciences Journal, www.engineerspress.com.

- Malecki Edvard J,(2003) Digital development in rural areas : potentials and pitfalls. Journal of rural studies, No4.

- Relph, E. (1976). Place and placelessness. London: Pion. http://www.civilica.com/Paper-ZTSIC.1-ZTSTC.1_4.html

- Pahjola, M.(2002). New economy in Growth and Denelopment united nation university, WIDER.

- Singh, K.M. and Kumar, Abhay and Singh, R.K.P. (2015): Role of Information and Communication Technologies in Indian Agriculture: An Overview <http://mpru.ub.uni-muenchen.de/id/eprint>.

- Suzuki, Atsushi and Chamala, Shankariah (1998), "Role of Teleceneters in Rural Development in Australia: Agriaculture Information Technology in Asia and Oceania:, The Asan Federation for Information Technology in Agriculture, Queenslind, Australia, Available online in <http://www.hsai.or.jp/afita/afitaconf/1988/p08.pdf>

- Ujang, N. (2012). Place Attachment and Continuity of Urban Place Identity Social and Behavioral Sciences, 49(2012), pp. 156-167.

- Nach, H., and Lejeune, A. (2009). "The Impact of Information Technology on Identity: Framing the Research Agenda," In the Proceedings of The Administrative Sciences Association of Canada (ASAC) Conference, 6-9 June, Niagara Falls, Ontario.

- Verma , Rajender(2012), Rol of information technology in development of rural himachal, Shimla himachal Pradesh, pin.No.- 172027

- حسینی، سید مستجد، علی آبادی، علی (۱۳۸۲)، تاثیر جهانی شدن بر هویت فرهنگی، دانشگاه کاشان، سیمینار سراسری جهانی شدن و آموزش و پرورش دموکراتیک

- خواجه شاهکویی، علیرضا (۱۳۹۲). تحلیل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی: روستاهای قرن آباد و اصفهانکلاته، شهر گرگان، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال سوم، شماره ۷.

- خواجهنوری، بیژن؛ کریمی، ماندانا و سعادت خجسته (۱۳۹۴). بررسی رابطه فرایند جهانی شدن فرهنگی و هویت مذهبی در ایران مطالعه موردی گروه‌های قومی لر شهر نورآبادی ممسنی و عرب شهر کنگان و توابع، فصل نامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره ششم، شماره یک.

- رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران نشر قومس، تهران.

- رفیعی کته تلخ، عیسی (۱۳۸۹)، تحلیل تاثیر فضای مجازی بر هویت دینی جوانان روستایی، مطالعه موردی: دهستان بالارخ شهرستان تربت حیدریه، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

- شکوئی، حسین، (۱۳۷۶). اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا، جلد اول، چاپ نهم، انتشارات موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی.

- صبری، حمید (۱۳۸۲)، انفجار اطلاعات، انقلاب ارتباطات، انتشارات هماد، تبریز.

- صیدایی، سیداسکندر و هدایتی مقدم، زهرا (۱۳۹۱)، ارزیابی نقش دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی در ارائه خدمات به نواحی روستایی؛ مطالعه موردی: روستاهای سین، مهرگان، مدیسه و کبوترآباد در استان اصفهان، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۳، شماره ۱.

- عدلی پور، صمد (۱۳۹۱)، تحلیل جامعه شناختی پیامدهای شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی کاربران جوان شهر اصفهان، رساله کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه اصفهان.

- فاضل نیا، غریب؛ فرهادی، ولی ... و یوسف بدخش (۱۳۹۳). بررسی اثرات فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در ابعاد اجتماعی و اقتصادی زندگی باغداران روستایی مطالعه موردی: دهستان پادنا علیا شهرستان سمیرم، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ششم، شماره چهارم.

- فلاح، صادق، (۱۳۸۵). مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن، مجله هنرهای زیبا. شماره ۲۶.

- کاویانی راد، مراد، عزیزی کاوه، علی، (۱۳۹۰)، نقش هویت مکانی در بروز کنش سیاسی، مطالعه موردی: میدان و خیابان انقلاب شهر تهران،

- کوهی، کمال و حسینی، محمدرضا (۱۳۹۱)، رابطه استفاده از رسانه های نوین با ابعاد هویتی در نوجوانان و جوانان ۱۴ تا ۲۹ ساله شهر تبریز، مجله پژوهش های ارتباطی، شماره ۷۲.

- گل محمدی، احمد (۱۳۸۶)، جهانی شدن فرهنگ، هویت، تهران، نشر نی، چاپ سوم.

- محمدی، سعدی و سید لقمان پیر خضرائیان (۱۳۹۱). بررسی تاثیرات ICT در توسعه روستایی با تاکید بر جامعه روستایی ایران. همایش ملی توسعه روستایی.

- مطیعی لنگرودی، سید حسن؛ رضوانی، محمدرضا؛ فرجی سبکبار، حسنعلی و مرتضی نعمتی (۱۳۸۹). «تحلیل اثرات اجتماعی و اقتصادی، فناوری ارتباطات و اطلاعات روستایی، مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان گرگان». جغرافیا فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، سال هشتم، شماره ۲۶، پاییز.